

ALBERT Ernő

Levéltári adatok a háromszéki cigányokról a 17–19. századból 1.

(Kivonat)

A sepsiszentgyörgyi állami levéltárban végzett kutatómunka eredményeként máris jelentős számú, 17–19. századi, a környékbeli cigányságra vonatkozó dokumentum került elő. A várható teljes anyag ennek többszöröse. A mostani forrásközlést (1651–1819 közötti dokumentumok) azért bocsátjuk előre, hogy az idevágó kutatás más irányban is, máris hasznosíthassa. A levéltári feltárás folytatódik.

*

Régi igazság, hogy egyetlen nép, népcsoport, nemzetiség sem található helyét a jelenben múltja ismerete nélkül. Még inkább érvényes ez a cigányságra, azonban hangsúlyoznunk kell, hogy ez esetben legsürgősebb és legfontosabb a cigányság mai életének gyors változtatása, előbbrejutásuk módozatainak megtalálása.

Az egyes vidékek cigányságának történetéről mindeddig még annál is kevesebb munka jelent meg, mint amennyit – nem sokat – szokásairól, életviteléről írtak. Holott egységes képet addig nem is alakíthatunk ki történetükről: vándorlásukról, letelepedésükről, az új környezetben elfoglalt helyükről, az alkalmazkodást akadályozó szokásokról, amíg nem ismerjük a részleteket.

A sepsiszentgyörgyi Állami Levéltárban jónéhány iratot őriznek a cigányság Háromszékre érkezéséről, életmódjáról, magukkal hozott szokásokról, alkalmazkodásuk mértékéről. Egy részüket azért fogadták be a székely települések, mert szükség volt munkaerejükre, bizonyos kézműipari ismereteikre, szórakoztató készségükre. A korabeli szokások szerint a helybeliek szerződést kötöttek a cigányokkal, amelyek azt

bizonyítják, hogy egy-egy nagyobb birtokon, de kisebb gazdaságokban is „fiúról fiúra, nemzedékről nemzedékre” biztosítani akarták maradásukat. Arra is jogot formáltak a megállapodások szerint, hogy ha elhagynák gazdájukat, más helyre szegődniük el, erőszakkal is visszavihessék szerződött helyükre. De szerződésbe foglalták azt is, hogy szükség esetén a befogadónak védelmet, biztonságot kell nyújtania a cigány családnak.

Más cigány csoportok bizonyos ideig meghatározott helyen laktak, de megélhetésükhöz, előállított termékek árusításához kereskedelmi útra kellett kelniük, szomszédos vagy messzi vidékekre. Többnyire közülük kerültek ki azok, akik magatartásukkal rontották a cigányság híret, és a róluk alkotott rossz véleményt erősítették.

Az eddigi levéltári kutatások azt mutatják, hogy majd minden családi iratcsomóban található egy-két, a cigányok sorsához kapcsolódó irat. Népeségi adataik összehasonlító vizsgálatához is a levéltári kutatások segíthetnek hozzá. Az 1780-as években Háromszéken megközelítőleg 2200 cigány élt. Az összeírásban 2228-at számolhatunk meg, de jónéhány százalékot jelentenek a távolmaradók vagy a meg nem találhatóak. Az 1992. évi népszámláláskor Kovászna megye területén 2558 személy vallotta magát (vallották a nagykorú hozzátartozók) cigánynak, de a nem hivatalos becslés legalább 15000, magát valójában cigánynak tartó népességgel számol. Példaként Nagyborosnyón 1785-ben csupán két család volt, az 1992-es népszámláláskor 106 személyt írtak össze, de legalább 780-an élnek a községben, ami az összlakosság 55%-át teszi ki.

Dokumentumtár

1. Örökös jobbágy – fiúról fiúra

Sepsiszentiván – 1651. július 14.

Mű al dobojba hütös... bírák MARKOS... HORVÁT Gergelj primipilis MARTON János, HORVÁT Gergelj peniglen Dobolj ugjan Sepszi széki Adgyuk emlékezetire mindenek az kiknek illik ez mű levelünk rendébe hogy In Anno 1651 die 14. Julius Jövének mű előnkbe két fél személjek, ab una az vitézlő JANKO Miklos uram Szent Iványi Sepszi Széki, ab

altera Vero Miklos Cziganj Az ki maga szabad jo akarattja szerint ada örökös Jobbagiul magat s mind peniglen... az feljel megh irt JANKO Miklos Uramnak... fiurol fiura maradvárol maradvára JANKO Miklus Uramnak ada egi fuvonak valo bört és egieb otalommalis igeri magat hogi gongiat viseli s valaki is oda neki ugi az felljel megh irt Czigan is arra igeri magat hogi Jambor Cziganja Jobagia lend, ha peniglen el szöknék vagi valaki keze alá adna magat, mind hazunk kül... mind felun mezőn városon ez levelnek erejével ugiánara hoztak mivel lassan – meg foghassa mint fiat jobbajgat reducalhassa. Ezt mü felljül megh irt birak irtuk hitünk szerint petsétünkkel is megh erősítettük.

Johannes MARKUS
Grigorio HORVAT

2. Jobbágyságról – akasztásról

Sepsiszentiván – 1675.

1. Tudode Janoska Cziganj hogy ha itt valo és fiu löt volna Tatranghi

2. Tudode hogi ha azon Janoskanak az fia Vellico ki most Szent Ivanba Miklosne Aszonjom földin lakik hol született volna...

9. ...BARTA György... Janoska itt valo volt Tatrangi vagi honnan... nem tudgya hogj a gyermekei itt születtek, de az Villico itt született.

10. MOLNAR Pal tudia hogj az kérdésben forgo Janoska itt valo kis fiu vagyon 60 esztendeje hogy ismerni kezdettem...

12. Tudu hogy az Janoska az ki az kérdésben vagyon itt lakott ide valo volt... Tudu hogy Janoskának az fia Villiko, az ki az kérdésben vagyon az én házamnál született mint az én házamba lakik vala az apja magát Brassoba akaszták fel...

13. Prov. VARGA Mihalj Ano 85... Tudja hogy az kérdésben valo Janoska itt lett az Világra majd... egy fia lön itt Janoskának, magát Brassoba akaszták fel...

16. OLÁH János 65... Tudu hogy az kérdésben valo Janoska ide valo volt... Janoskat Brassoba akasszák fel az felesége gyermekei it maradot volt...

19. Prov. GYÖKI GYERDO Imre 70... Tudu hogy a kérdésben valo Janoska ide valo volt Tatranghi... 55 esztendeje Janoskat Brassoba akasszak fel... az fia Viliko itt jöt az világra...

KÖNCZEI...

Nobilis

Johanis DONAT

Nobilis

SÁLvt Fond 11 BARTHA család iratai

(1631–1854) Fasc. I. 5. lap füzet LXXV. 33. old.

3. Erőszak – halál

Zalán – 1702. június 19.

S(epsi) Széki Zaláni határon az erdőn... egy kezdi Széki Maxai emberséges embert, az erdőn találvan kivél is volt egy Asszony ember az férfiat az aszszony embertől el szakasztottak más... társával együtt az Asszony embert meg fogták azt felém vivén circiter husz vagy huszon negy forintjat annak el vettek... az nyavaljás Aszszonnak nyakat vas villavál az földre le szegeztete egy gyermek is leven nálla azt el vevén tölle az bokron felen hajtottak... az aszszony emberen egy nehányszor mind ketten erőszakot követtek. Azert azt kívánom, hogy mint illjen nyilván valo utonállo tolvaj és erőszaktevő... halállal büntetessék.

NEMET Matyas... mondgya:

Hallom az ő Ngs Szeki előt mire proclamáltak de en sem vallani, sem tagadni, ezen dolgot nem tudom mivel olyan részegh voltam hogy világi ügyében semmit nem tudtam...

1702. június 20.

... Két Szemmel látot bizonyágok világosan... hogj az BUTTYAK Samuelne... mint az ZALÁNI Adam NÉMET Mátyas és BUNYA Tamas tolvaj képpen ciganok... rá mentek az szekér mellet levő szolgát ektelen Istentelen Káromkodás Szitkokkal Szidvan ütöttek el kergették BUTYAK Samuelnét le nyomtak, és mind ketten erőszakot töttek rajta...

SÁLvt Fond 28 Nr. 2/9. 1. lap füzet LXX/1.
1–5. old.

4. Muzsikus cigányoktól ellopott lovak

Egerpatak – Alsócsernáton – 1782. április 18.

Nem Régiben Siralmasan eleibe adtuk vala Nagyságodnak és a Tktes Ns. Tablanak mi képpen hivattattunk mi Brasso városaban Gazda embertől ki is annak utánna bennünköt maga hozatalmát hazhoz viven musikalni és a Lovainkra valo Gondviselését magara vávalvan miképpen Nékem FARKAS Ferencznek egy huszon öt forintot erő lovamot mig mü más háznak muzsikáltunk volna miképpen loptak el a bennünköt elszegődő Gazdánknak istalojából. Sokat faradtunk es meg fizetésit... a Brasso Magistra-tustol... de nem hogy sérelmünköt meg orvosolták volna...

Ujra esedezünk azért a Tktes Ns. Tablanak méltotassanak valami utat s modot találni abban hogy el károsodott lovaink meg fizetődjenek ily szörnyü kárba maradásunk ne kellessék...

alázatos szolgálai Eger Patakon Lako FARKAS Ferenc és VILIKO Istvan Ng B. HENTER Ferencz ur... jobagyai.

SÁLvt Fond 8 Nr. act. 627. 8. lap füzet III.
111. old.

5. Közmunkára kényszerített cigányok

Szotyor – Háromszék – 1782. június 17.

Melly alázattal költetik Nagycsáktokot busitanunk el kerülhetetlen bajunk iránt; t.i. Hogy minket mind Kőhánásra mind hosszszas utának ásására csinálására egy szoval mindenféle Falu bajára hajtottak mar egy néhány időktől fogvást mint akár melly ős örökös tehetőst... az mellyet soha mi nem cselekedtünk más falukban is vagynak, s itten is Uri rendek Czigá-nyai hozzánk hasonló életü Czigányok, és úgy tapasztaljuk hogy azokat semmi olyan kiváloképpen val terhes alapotokra eppen nem kényszerítik, kihez képest... esedezünk... mivel mivel mi nem hogy egy ketehti edelert magunknak annyira kereshetnénk, hogy más falu hatáira is meszsze földre dolgozni dolgozni mehetnénk egy végtébe de meg egy napra valonk sincs ha csak házrol házra nem járhatunk a mi mesterségünkkel mi minden bajaiban... ha az Méltóságos Continua Tabla rajtunk nem könyörül, minden bizzonnal el kelletik bujdosnunk...

igen szegeny SZOTYORI MEZES Miklos jobba(gya)kkal együtt... Groff BADI Josef ur eő Nagysága Czigányai...

SÁLvt Fond 8 Nr. act. 627. 7. lap füzet III.
109. old.

6. Aranyász és más cigányok

Sepsiszek – 1783. szeptember 13.

Anno 1783 die 13ra Septembris Tkts Sepsi V. Király Biro LAJOS Elek Ur és a Nemes Háromszéki Ns. Continua Tábla rendelése mellett vett Parancsolatjából ell mentem Sepsi Székben magam Olt melyéki... minden Faluban a holott Investigaltam az Aranyasz, Kalános és más mesterségü Fiscalis Cziganyokat ugy szintén azokat is a kik Arany, ezüst köveket kereső, és azután járo, és tudo embereket is hasonló modon Investigaltam a provincia részen és a kiket találtam admonealtam, hogy ezen folyo holnapnak 15^{ödik} napján Also Csernatonban a Jobbágy Biro házánál okvetetlen meg jelenjenek, melyek következtenek eszerint

1mo Gidofalvan Aranyasz Kalános Fiscalis Cziganyokat nem találtam, hanem más kövek után járo

meszes Embereket a provincia részen találtam SZABO Ferenc és János GÖRÖGIT, a kiket is admenaltam hogy 15re 4bis Also Csernatonba meg jelenjenek.

2° Étfalva Fiscalis Miklos János nevezetü Czigánt találtam, melyet hasonló modon ad 15re ki is admenáltam hogy megjelenjenek.

3^{uo} Zoltánban és Bodokon Aranyász Kalános Fiscalis Cziganyokat és más mesterséget tudo embereket nem találtam.

4^{uo} Oltszemen Aranyász Kalános Fiscalis Cziganyokat találtam kiket is admonealtam hogy 15^{dik} 4bis Also Csernatonban a jobbágy Biro házánál magokat jelentsek.

5^{uo} Málnáson Zalánban Kálnokon és Köröspatakon Aranyász Kalános és más mesterséget tudo embereket nem találtam.

6^{uo} Árkoson Fiscalis Cziganyokat DAROCZ Majort és DAROCZ Ádámot találtam kiket is hasonló modon, ad 15re 4bis admonealtam hogy Also Csernatonban a Jobbágy Biro házánál meg jelenjenek.

7^{uo} Szent Györgyön Aranyasz Fiscalis Kalános Cziganyokat találtam BALAS Rupa, BORZOS Györgyöt, KOSKODÁR Illyésnek Feleségit, BORZOS Péternek Feleségit, akiket és másokat akiket találtam kiket nem találtam Feleségek által admonealtam, hogy 15^{dik} 4bis Also Csernatoni Jobbágy Biro házánál meg jelenjenek Arany ezüst követ és azután járo embereket nem találtam.

8^{uo} Szemerján, Szentkirályban, Ilyefalván, Al Dobolyban és Szotyorban sem Fiscalis Cziganyokat, sem arany és ezüst köveket kereső embereket nem találtam egyet is.

9^{uo} Kilyénben Fiscalis Czigany DEMETER Nikát találtam akit is admeráltam hogy 15^{dik} 4bis az Also Csernatonban a jobbágy Biro házánál magát jelentse Arany és ezüst követ szedő embert nem találtam...

Gidofalvi CSISZER Samuel Nemes Sepsi Széknek Hütös dulloja

SÁLvt Fond 8 Nr. act. 682. 9. lap füzet IV.
11. old

7. Aranyászok – faedény készítő – kőborlók Vallás – viselkedés

Étfalva – 1785. május 22.

...Az aranyász és más rendbeli Czigányok iránt mig ez előtt panasztolt felséges urnak hogy előre... minden vármegyéből az Aranyászok familiaiból bizonyos helyre öszve gyűjtvének tudokra adatván a Continua

Tablatol... ő felsége mulhatatlanul porontsolattyában ki adta légyen a cigányok egy változhatatlan helyen való lakásokat még pedig oly formán hogy mind az Aranyászok a tavaszi és Nyári hónapokra mind a fa edényeket tsinálását annak idejében mind eddig úgy ezután is szorgalmasan folytassuk ugyan, de mivel meg egy bizonyos faluhoz is nem számlálándtak széllyel az egyes tartományban Koborolván ezután azon faluk közé számláltassanak, melyekben be szállíthatnak azok adófizető könyveikben fel jegyeztetvén sub titulo illocatorum Aurilatorum fiscalium tartoznak elvégezni az Aranyászt azon faluknak határára minden esztendőben vissza menni és azon helynek Birának magokat bejelenteni főként Rectificator commissariusok előtt, midőn a Rectificatio foly a megholtaknak és ujjonnan születetteknek számának feladására elő állani.

Továbbá hogy edénynek való fákat ide, ezen falu erdejéről is szerezhessenek és a nagyobb Vásáros helyeken is el adhassák szabadon meg Engedtetik, úgy meg is hogy az előre. A falu bírák tanásából és tudósításából légyen ha kik pedig az ellen vétének 12 páltza ütéssel büntettesenek ellenben a Faluk és földes Urak kiknek határokon tanáltak meg szállani, lakni való és marha legelésre helyeket úgy szintén a hatalmas erdőkből fa béli... a K. Gubernium rendes esztendei joga mellett aszszignáljanak.

Ha pedig valaki az elebb le irt Aranyász Czigányok közül a... lak helyin kívül külső appertinentiakat a gazdaság folytatására az helybeli possessor urakból vagy külön jön a faluktol kívánna s meg is nyerne az ilyen a Sellérhez hasonló szolgálatot tegyen. Különb minden aranyászok adatott szabadságokban meg hagyattanak... az Aranyasz szerszámoknak hordozására szükséges lovakot tartani engedtetik mellyeknek tartásától nyári és téli időkbén is úgy mind most magoknak légyen gondjok.

Azon rendelések p(e)d(ig) mellyek sub 12^{9ber} An 1782 Nr. 6525 megtartásuk a többi cigányoknak nevez ki hirdettettek ezen alkalmatossággal is azok újra mindeneknek a mennyiben azkot tartoznak publicaltatnak s közönségessé tétetnek mindenekben ahöz tartásuk magokat.

A mennyiben a szemáljes földes urak hatalma alá tétettek /: sub 12. 7^{ber} Ano 1782 Nr. 6525 költ... publicaltatott rendelések szerint:/ cigányokat illeti, mi modon fordittassanak meg határozott átlagokra, és az Emberi társasághoz illő életre, ezek iránt is az az előtti

parantsolatok és rendelések meg tartassanak, melly szerint a cigányok a kik különbb különbb földes urak satisdictioja alatt tekeregnek, ponos porontsollya őfelsége, hogy valamely bizonyos lakhelyre, és egy bizonyos földes Ur birtokába conferibaltassanak, s nekiek a széllyel való koborlás sátorokban való lakás kemény büntetés alatt tiltassék és mivel felséges urunkk Szent akarattya ezen Referentum szerint abba szorgalmatoskodik a cigányokk egy helyen való lakasa iránt, hogy eők az által a tsinosabb öltözetek viseletére életek meg jobbitására, a tisztességes erkölcsöknek be vitelire a vallás belü buzgóságot is az emberekkel való társalkodásra fel serkentessen, és a részint alkalmas Hazafiakká nem változhatnak különben, hanem ha mostani erköltsököt le vetkezni Lelkek idvességére és az Ember Társaságnak fenn tartására szolo dolgokra tanítani kezdenék; tehát a mivel Lelkek idevességit munkalkodhasák, az iránt e következendő Regulához tartják a Czigányok magokat.

1mo Azokban mellyek a hitre szükségesek magokat s gyermekeiket tanitassák

2^a Meztelen Magzattyokot minden úton s modon be fedezvén igyekeztvén azokat meztelenségekkel. Házakban vagy bizonyos uttzakon által menőknek tsömört vagy nyavallyát ne szerezzenek.

3^a Házaknál a férfiak az asszony renden levőktől meg különböztessenek, mert az által fordittassanak el közülök a már sokszor tapasztalt gonosz tselekedetek.

4. A templomot mindenkor, de főképpen vasárnapokon és Innepeken gyakorolják mutatván abból keresztényi kegyességeket erre nevez.

5^{is} Válasszanak... Elöl járokat magoknak, kikk porontsolattya hol tselekedetek regulájának tartásuk.

Az emberekkel való köz társalkodásra és az életnek is tsinosabb elrendelésire ezek porontsolatnak, hogy

1mo Az eledel ruházat és nyelv dolgában azon nemzetek melly között lakosok vagyon szokását kövessek a dög ételt tarka barka öltözetet és tulajdon Czigany nyelveket örökösön el hagyják.

2° A lopott portékáknak el dugására igen alkalmatos palást pokrotzot ne viseljük.

3° Lovat az aranyászokon kívül másokk tartani nem engedtetik, de ezeknek is

4° sokadalmi alkalmatossággal a Lo tserelés tilalmaztatikk.

5° A falusi Birák azon henye cigányokat ne szenvedjék, hanem ha magok vagy földes urak szolgálatyában nem foglalatoskodnak a Biro kényszerítse őket másnak pénzért dolgot tenni nevezetesen

6° az mezei munkához hozzá szoktassanak a honnan úgy kell vigyázni a dolgokra, hogy

7° Othon földes urak vegyék birodalmok alá, kik az ő számokra szanto földeket is tudnak. És

8° mezei munkát restesen folytatok testekben meg büntetessenek, de végre

9° Mesterségeket tsak akkor folytathassák és ezen porontsolattselekedésre kötelezhetnék mint szintén más rendbeli cigányok.

Signalt Étfalva 22. Mai 785.

KERESZTES István
Provens Biro

SÁLvt Fond 364 Étfalva iratai Inv. Nr. 2.
15–16. lap füzet LXX. 29–33.

8. Letelepítés – adó

Háromszék – Nagyszében – 1785

Noha a közelebb le folyt Esztendőben Juliusnak 9dik napján 5053. szám alatt azt panasolta ezen Fő- Igazgató Tanács Exellentiadnak, s Kegyelmeteknek, hogy a Fiscalis Czigányokra, kik állandó Lakhelyekkel még nem bírnak, nem két forintbéli, a melylyet az ez iránt ki szabot Sinormérték szerint tsak azok tartoznak fizetni, a kiknek valóságos állandó Lakhelyek vagyon, hanem tsak egy forintbéli főtől való Taxárojjanak; mindazonáltal, hogy ezen cigányoknak letelepítése iránt sok versben ki nyilatkozott, s az haza közönséges hasznával szorossan egyben kaptolt czélt annál hamarabb elérni lehessen; parantsoltatik Exellentiadnak, s Kegyelmeteknek, hogy semmi külömbiséget ezen Emberek között nem tevéen akár tekerők legyenek – is, szinte úgy, mint a meg telepedtetek, még ezen Esztendőre készittendő Rectificatio munkájában két R. forintokból álla Fő pénz alá vetni el ne mulassák, melly szerént reménleni lehet, hogy látván a tekerő, és sohult is állandó lakhelyre szert tenni nem akaro Czigányok, töllök is annyit főpénz fel vetetni, mind éppen azoktól, kik bizonyos helyen lakásokat meg határozván meg telepedtenek, indittassanak ön-

ként az állandó meg telepedésre inkább, hogy sem erőszakkal kényszeritessenek: különben ha valamely könnyebbséget azok felyül, a kik megtelepedtenek tapasztalnak ezen keringő Czigányok a Fő pénznek fel rovatásában, félő hogy olly sok rendbéli parantsolattyaít Ó Felségének a Czigányoknak közönségesen leendő meg telepítések eránt kívánt végét el nem érik, mellyis az egész Országának nyilvánásagos kárára szolgálna. De minthogy Fő Felsége 27-dik August 1783-ban az 7642.Szám alatt költt, s a Királyi Gubernium által Augustusban 18-dik napján 1784-dik Esztendőben 6902. szám alatt ki hirdettetik Udvari Decretuma által kegyelmesen megengedni méltoztatott, hogy a meg telepedet Fiscalis Czigányoknak adojok három egymás után következendő esztendőken fel ne vétessék, hanem reaxáltassék: erre nézve kötelességekben fog állani Exellentiadnak, Kegyelmeteknek ezen Czigányoknak meg telepítések eránt költ parantsoktoknak telljesítéséről tudositásokat Januariusnak végeig, ide fel küldeni, mellyből ki tessék kik telepittettek meg közüllök és kik még Czellengők hogy egyfelől ezeknek meg telepítések aránt, azokra nézve pediglen a kik már bizonyos lakásra verekedtenek, az három esztendőbéli adonak el engedése aránt a szükséges rendelések meg tétetethessenek: hogy pediglen ezen ado el folyhasson parantsoltatik Exellentiadnak s Kegyelmeteknek, hogy a meg telepedett Czigányoknak neveit Falunként meg vizsgálattván előbb a Processualis szolgabírák által mennyiben tellesittettek légyenek ezen embereknek állandó megtelepítések aránt költ Rendelések különös Lajstromban vévén... ezen Királyi Fő Igazgató Tanácshoz fel küldeni el ne mulassák.

SÁLvt Fond Nr. 8 Nr. act. 32 (1791–1848) I.
lap füzet II. 14–19.

9. Kérelem munka utáni megélhetésért

Szemerja – Háromszék – 1786. augusztus 28.

Alázatosan kéntelenitettém a Nagjságod és a T. Tábla eleibe folyamodnom illy Sérelmes bajomnak feladása végett hogj tudniillik: Ennek előtte circiter 7 Esztendőkkel ezen Nemes Vármegyében szük lévén a Kenyér, kimentem vala Maros Vásárhely Környékére /: hallván hogy ott bővebb a Kenyér minmt itt:/ magam és hozzám tartozandoknak lehetőbb élésemre az holott

is mind addig commoraltam mig a f. Királyi Ordinatiook Szerint az Impopulionis Conscriptio meg indulván engemet is talált azon conscriptio ideje talála Maros Vársárhelyen a hol is a város számára téglákat vetvén... ott is mostan ugj mint az ó Esztendőben Szűk lévén az élet modja, itt pedig bővebb, jöttem Közép Ajtára ezen Nemes Vármegyében az holott is a mult telen commoralvan bordélyban, onnan osztán meg is jobb moddal valo keresésre Kenyeremnek, jöttem ide Szemerjára, az hol... Szolga Biro nem akarja maradásomat nem is kaphatni semmi pusztá házat a mellybe magamat merg vonnám a melly is nekem és gyermekeimnek felettebb terhes, azért: Méltóságos Bizodalommal és reménységgel esedezem Nagyságod és Ő Tekintetes Tábla előtt hogj ha itt nem lehet semmiképpen valo maradásom rendeljen én nekem és gyermekeimnek a Nagyságod Groff Ur és a I.C. Tábla a hol bátorságban valo maradásom lehetetlen Méltotzassék siralmas... esedezésemre Passualist adni a mellyel ujjabban is vissza mehessek Maros V. Hellyre vagy pedig az hol magam Kenyeremet kereshessem nézvén azt is hogj a fijam is ő felségét fegyverével szolgálja...

SÁLvt Fond 8 Nr. act. 910. 23. lap füzet IV.
95. old.

10. A sátorozó cigány és a falusi bíró „meg tsapatása”

Kanta – 1786. szeptember 7.

Az Mlgs Consiliorum és Pollitia Director ur is itten menvén... még vagy két pár Czigánt látott satorral én annak okáért oly rendelést tettem mindenfelé, hogy a hol találtatnak elsöbben a falusi Biro hogy meg szenvedte meg tsapatván, az után ha domoatadni a Czigány magát nem akarja, azis csapassék meg, és kísértessék Ngod eleibe, hogy arra kifelé ki kísértessenek ezen Vármegyéből, mivel hogy itt Molduva, vagy Oláh Országgra nem kísértethetjük, odaki valok lévén az Czigányok melyet hogy eszerént kellessék véllék bánni az Mlgs Pollitia Director ur szavaiból ezt bátorkodtam tselekedni, melyet Ngodnak alázatos engedelmességgel bátorkodom is referálni.

SÁLvt Fond 8 Nr. act. 910. 10. lap füzet IV.
10. old.

11. Összeírás

Szentkatolna – Márkosfalva – 1787. június 18.

1mo Sz. Katolnán MIKÓ Miklosné asszony házába FARKAS Tamás nevezetü Kovats Cigany aki ennek előtte is lakott Sz. Katolnán de elkerengvén most jött vissza lakni

2do VASZI András most Sz. György Napba jött ujjonnan épült HUSZÁR Katona házába.

Márkosfalva MOJZI Joseff Hurubába gyalog Katona DOMBI Adám portáján, DUKA István, GUKA Janko, RIMBO Berki, VAJNA Miklos Süteibe laknak, DUKA Latzi lakik a Sogorával PUKI Cziganyal. VARGA László lakik Varga Dukával, RIMBO Péter MATIS J., BOGDÁNY János nevezetü Czigánnyal öszel jöttek mind Görgényből a mi helységünkbe.

SÁLvt Fond 8 Nr. act. 982. 31. lap füzet IV.
166. old.

12. Összeírás

Felsőcsernáton – 1787. június 22.

F. Csernátonba lakk. négy Burdójba.

1. KALÁNOS Miklos 2. PIRODA János 3. PIRODA Samu 4. POLÁK Peter, PIRODA Lapadát, PIRODA Péter és NYERGES János elmentek eladni, de ezek is azon helyen hurubáznak a falu engedelméből az hol a többi két esztendőktől fogva.

SÁLvt Fond 8 Nr. act. 982. 31. lap füzet IV.
167. old.

13. Mesterek passusa

Háromszék – Nagyszeben – 1787. július 30.

2-szor. Azokra valo nézt pediglen kik külömbféle mesterségekkel keresik kenyereket, Kegyelmetek kötelessége lészen arra vigyázni, hogy ő nekem abból a Helységből hol le-telepedtenek szokott rendes Passusok légyen, és tsak e mellett engedessék egyik helységből a másikba való menetelek, az efféle Passusosokat mindenütt a hová megérkeznek, de azon helységben különösen a hová tsinálmányokat el-adás végett egynehány napokra vinni számdékoznak, elő mutatni tartozzanak, és ha onnan megintlen tovább menni akarrattyok volna, azon helység a merre úttyokot venni

szándékoznak, ő általok mindenkor ki-jelentessék, és mind azon helység, mind pediglen ott lételnek ideje a Falusi Notarius által, vagy ennek nem léteben egy más helység vagy Vármegyébéli Tiszt által a Passusra tökéletesen fel-jegyeztessék, mind ezeket az All-Tisztek által magok kerületében lévő ollyatén mesterségekkel s kézi munkájokkal kereskedő ujj-Parasztoknak hírré s tudokra adni, ezeknek szoros megtartását kemény Büntetésnek fenyeitéke alatt meg hagyni és arra vigyázással lenni kötelességeknek tartásák, hogy ha némelyek ezek közül az ujj-Parasztok között magokat illetén Irással nem legitimálthatnák, a helységet a honnan jönnek, ugy hasonlólóg ideig Járásoknak a Falu Notarius vagy Tisztnak bizonyito Irásával annak rendi szerént meg nem mutatnák, következöleg meg-bizonyosodnék, hogy ezen parancsolatot félre tévén tartozó jelentéseket nem tellyesítették, legottan abban a helységben, mely a Passusba fel-nints jegyezve, vagy a melyben éppenséggel a nélkül találtak, azonnal fogva tartassanak; azon helységekről a hová meg-telepitésék végett fel-irattattak, kérdeztessenek meg tett Feleletekről azon Vármegye Tisztsége, a melyiket közelebbről illeti tudositassák, ki kinek-is vévén Tudositását, minekutánna méltoképpen meg-büntettettek, megintlen a kiszabott és rendelt helyekre vissza küldettessenek.

SÁLvt Fond 8. Nr. act. 32. (1791–1848) 1. lap füzet II. 11–12.

14. Tilalmas erdőben

Árkos – 1805. augusztus 6.

Anno 1805 Die 6va Augusti Árkoson Sátorozó Kalános Czigányok BORZOS BIRTOK Peter és Miklos nevezetű, kit BENKŐ Josef Ur porontsára meg zálogoltatván ugyan ÁRKOSI Barabás Mozes, András és Ágoston György Hütösök által az Árkosi hat hat forintos erdőbe, kiket a falus Biro SZABO Sigmond a falu Törvényin fel Szolitatván, azzal mentik magokat, hogy nem tutták hogy tilalmas volna, ugyan tsak BIRTOK vágta volna a fát, Miklos És Péter tsak segéllettek;... meg halgatván a forum mentségeket, mint hogy a Törvény azt tartja hogy az idegen szolgáló legények is 15 napok el telése után azok nem menthetik magokat hogy nem tutták más felől hogy Péter és Miklos tsak Segél-

lettek BIRTOKnak, tsak ott találtak; azért az Erdő Tilalma Szerint külön külön 6 hat forintokon el marasztaltak.

BARABÁS Pál
falu Notarius

SÁLvt Fond 351 Nr. act. 7. 12. lap f. I. 3. lap

15. Cigány büntetése erdőlésért

Árkos – 1807. március 21.

Anno 1807 Die 21^{dik} Mártzi a mái Napon tartatot Hütösök gyűlésiben az Közönség Házánál meg jelent az erdőpásztor BORTÁS Gábor eő kegyelme is, a midőn a Közönség Birojának által ado 2 fésziből álló zálogot a mellyet a Toth BENKŐ József Ur Kalános Czigányoktól vettek az Kenderton ferljül mindjárt az nyír bokorban erdőltének legyen. Ezenb zálogok mellett a Czigányokat a Biro BORBÁS Mojszes eő kegyelme a Mod szerint fel szolította az Gellye vető felinek tilalma szerint 3 Magyar forinton. A Czigányok résziről pedig Toth BENKŐ József Ur azzal menti az Czigányokat hogy nem hibáztanak azon meg zálogolt helyen mert a mély árok köles kertszélbe jön az éldalán azok alol sohasem opszerválta Árkos falva tilalmasnak tsak az árkon feljül. Meg vizsgálván a Hütösség az dolgot, de mint hogy az Prothocolumban nints Kicinálva Semmi tsak az hogy Gellye Vető fele tilalmas, ennél fogva teszük hogy az Czigányok el maradjanak külön külön 3 három M forintokon mindenik Toth BENKŐ Ur Apellálján protestál a továbbig valo költségről.

SÁLvt Fond 351 Nr. act. 7. 36. lap füzet I.
7. old.

16. Letelepedett cigányok ló tartása

Háromszék – Gubernium – 1808. január 14.

Ugy érvén értésére a Kiréllyi Fő Igazgató Tanátsnak, hogy az Uj-parasztok által ez előtt gyakoroltatott Lovak lopása ujra harapoznék, a Septembernek 12-ről 6525 számok alatt 1782. esztendőben ezen tárgyban minden Jurisdictionak ki-adott circularis Rendelés szoros megtartás végett olly parancsolattal közöltetik Kegeyelmetekkel: hogy azt azzal a hozzá adással min-

deneknek tudtára ki-hirdetni el-ne mulasszák, hogy ezután egy Uj-parasztnak-is, a ki megát vagy Aranyászi qualitássáról a Kamarának Passussával, vagy a... Magistratusnak hiteles és a magok tulajdon Responsabilitások alatt igazán ki-adott Testimoniumával a felől nem legitimáltatta, hogy valósággal meg-telepedett, és állandóul ház tarto Gazda légyen, egy Lovat sem, a ki pedig Magát legitinimálhatta annak a fennebiekkel egy Lónál többet tartani szabad nem lészen, az honnan a mely uj-paraszt a ki-hirdetéstől fogva első Juliusig 1808-ban a most ki-irt qualificativ szerént, vagy minden Lovát vagy egy Lovánál több lévén, az egygyen felyül lévő Lovát, vagy lovait el-nem adgya, az vagy azok, első Juliusi Terminusnak el-telése után, tölle minden bizonynal el-fognak vétetni; nem tartoznak mindazon által ezen Rendelésnek értelme alá azon uj-paraszt Gazdák a kik vagy a Falu Szerében házakat húzván a több parasztkhoz hasonló Gazdaságot folytatnak és mind köz terhet, mind Uri szolgálatot praestálnak, vagy pedig a Városon házokat szerezvén, valami Polgári Mesterséget, vagy rendes Kereskedést folytatnak, és arról magokat hitelesen Legitimálhatták, mivel hogy az ilyenek a rendes Lakosoknak számához tartozván, őket az ilyen meg-szorítás nem-is illetheti.

Ennek felette pedig a Lovak lopása el-távoztásának még annál nagyobb bátorságára nézve ezután az uj-parasztnak Lakhelyéről más Faluba avagy Városba utazni különben szabad nem lészen; hanem ha ez iránt tulajdon földes urától, vagy annak Dominális Tisztségétől, vagy Jurisdictionja alatt nintsenek, az illető Jurisdiction Előljáraitól ezeknek tulajdon és szoross responsabilitások alatt adandó Menedék Levele léjend; mellyet-is a ki közüllök uton jártában elő nem mutat-hat, azonnal el-fogattatik, és érdeme szerint meg-büntettetik, szorgalmatosan reá vigyázzanak. Az eddig ir-takból önként következik az a szemes vigyázásis, a melyet Kegyelmeteknek a Vásárok és Lakadalmak alkal-matosságával lenni kellek, hogy az arra a fennebbb elő adott Criteriumok szerént nem qualificatus uj-parasztok, a Lo vásárlástól el-tiltassanak...

Utollyára Különösön ajátatik, és szorosan megis hagyatik Kegyelmeteknek, hogy magok részek-ről, ezen ki-hirdetendő Rendelésnek tökéletesen elég tétessék és az állandóul-is pontoson tellyesitessék...

SÁLvt Fond 8 Nr. act. 1552. 1. lap füzet II. 99. old.

17. Lólopás megakadályoztatása

Háromszék – Gubernium – 1808. november 17.

Tapasztaltatván az: hogy a Czigányok által gyakoroltatni Szokott Ló lopásnak megakadályoztatása iránt mult 1807-dik Esztendő Januarius 4-dikéről 8752. Szám alatt innen... ki botsátatott Rendelés nem eléggé és nem mindenütt tartatik meg; meg-hagyatik ezennel szorossan Kegyelmetek: hogy a fenn citált és annak pon-toson léendő meg tartására szorossan gondjok legyen.

SÁLvt Fond 8. Nr. act. 1808. 3. lap füzet II. 103–104.

18. KOSZTANDI Rupát és Pétert vallatáskor verték

Sepsiszentgyörgy – 1810. október 8.

TIBÁD és BENKŐ urak benn a házba nem tudom mit tsináltak, de mikor ki hozták, akkor verték és mondották hazudszé? baszom az anyádot tzigánya, és hogy nem vallott esmét verték - és így vagy három-szor hozatták ki verésre... JANO a Tömlötzbe beszélt a Czigányokkal tzigányul - de hogy mit? nem tudom.

SÁRKÁNY Ferenc vall... BENKŐ és TIBAD urak vallatták őket - bé vitték a házba és megint ki hoz-ták ketszer háromszor is - és verették mert nem akar-tak vallani - én magam is vertem eleget - és még a pa-don ájulva tettette magát az egyik...

FARKAS Ferenc Szemerjai 19 eszt. Református TIBÁD és BENKŐ urak vallatták - eleget kérték hogy vallják ki - és verették - az egyiket én is vertem...

LAKATOS István 30 esztendő Unitárius Az assessor Urak szépen is vallatták és hogy nem vallottak verették őket - azt is a tömlötzből hallottam, hogy bög-tek, mikor vallatták, mert úgy bögtek, mikor vallatták, mint a marhák.

SÁLvt Fond 28 Nr act. 2/264. 14. 19. lap füzet VIII. 27–28. old.

19. Lopásért elfogott és vallatáskor pálcával vert cigányok

Sepsiszentgyörgy – 1810. október 8.

FEKETE András Prov. Anno 28 K. Biro Also Csernatoni a Tktes RAPOTI Ur cselédje... igen is jól

emlékszem azon elfogattatott Uj Parasztok akik egy darab ideig itten Tömlötben is voltak... Az kérdésben lévő Grof KÁLNOKI Franciska G. JELLASITSné asszony eő Exellentíája uj Parasztyai ketten voltak kinek Paratsára ki által fogattanak el különben bizonyosat nem tudok egyebet hanem úgy hallottam, hogy az Uzoni Háznak fel veréséért és a Szt Katolnáról el lopot Lovakért az Sepszi Széki Czofalvi Ts. CSABAI László uj Parasztyaival JANOK Josi Czigánynak Vallomása aki is hasonló képpen el fogattak az Orbai Széki Ts. Király Biro IMETS Sigmond ur Parantsolatyára el fogattak ottan pedig a kérdésben forgo Uj Parasztok által S. Sz. Györgyön lévő Tömlötbe vetettek fogságra... hanem azt tudom mivel jelen voltam hogy azon alkalmatossággal az említett Assessor urak ki hozatván azon két Czigányokat Paltzaval verték mondván nekik hogy hazudtok még /: verték pedig Hajduk úgy mint SÁRKÁNY Feri és SÁNDOR Josi Paltzaval.

Mts Grof KÁLNOKI Franci JELLASITS G Asszony eő Exellentíája Uj Parasztya BORZOS Anis is TIBOLD István Assessor ur Parantsolatjára Deresre szegesztetvén SÁRKÁNY Feri Hogy oda által Bika Csökkel veretett ezen közben el is ájult.

Taktes SÁRKÁNY Ferentz Anno 22 Kézdi Széki Nyujtodi az Mtsgos PHELKUTI István Ur Parasztya... tudom azt, hogy azonnal az Czigányok az valos tettekért Páltzával az Hajdu által veretettek.. látam hogyan az Czigánynéknak meg verette... az valatáskor, de hogy Nyavalyájok érkezett volna s elájult volna nem láttam mivel akkor a Tömlötben voltam..

SÁLvt Fond 28. Nr. act. 2/264. 9. lap füzet VIII. 23–27. old.

20. ÖTVES Miklós vallomása KOSZTANDI Rupáról

Sepsiszentgyörgy – 1810. október 8.

- Minek hívnak, hova való vagy, hány esztendő, mi féle vallású?
- ÖTVES Miklosnak, az ÖTVES Latzi fia, Kászoni Imperi 20 esztendő, Oláh vallású.
- Ismerede KOSZTANDI Rupát, és miből ismered?
- Én KOSZTANDI Rupát az előtt nem ismerem, hanem ez előtt 5 héttel fel jöven KOSZTANDI

Rupa hozván magával egy pej eger szőrü Kantzát és én, amidőn ben dolgozván kérlette hogy nem tsrélnéke? Én mondtam, hogy nem, de ő mindenképpen ajánlotta az lovat tserébe, és én is utoljára rea hajlottam az tserére. Én adtam egy hitván pej kantzát és 12 forintot, áldomást is ittunk melynek italán jelen voltak BENCZI Josi feleségestől jobbágyok, Aposom SZABO János, Samu Czigány, FORGÁTS Miska /: ez Rupának sógora:/. Rupa fogadta, hogy igaz marhát ad és ígerte, hogy mindenütt okol rolla.

Én tartottam valéami öt napig és adtam Jakabfalvi MÁNYÓ nevü embernek 70 forintért...

Rupa azt is mondta, hogy ő nem is akarta volna ÖTVES Miklosnak adni, de ÖTVES Miklos kérte, azt mondván, hogy ő be viszi Moldvába az felesége attyafiainak és a dolog így ki nem tudodik.

ÖTVES Miklos ezt is tagadta.

SÁLvt Fond 28 Nr. act. 2/264. 7–8. lap füzet VIII. 18. old.

21. KOSZTANDI Rupa vallomása a lólopásról

Sepsiszentgyörgy – 1810. október 8.

Elő állitattik a közönséges Tömlötben lévő Czigány KOSZTANDI Rupa és kérdeztetik:

1. Miféle lovat adtál el Kászoni paraszt LATZI Miklosnak? és azokat honnan vetted?

Én adtam egy pej eger színü lovat 12 forintért és egy hitván kanczáért.

Eztet és még két lovat JANO Josival és Palival loptam el az csernátfalvi határról vagy Tollolról, jól lehet bizonyoson nem emlékezem a csernátfalusi Határ volte vagy Botfalusi.

2. A más két lovat hova tetted?

Minek utánna étzaka azon Három lovakot el loptuk, jöttünk Lisznyo felé, ottan maradt JANO Josi és Pali 2 loval, hova tették legyen, én azokat nem tudom. Én pedig Uzonba jöven onnan fel vittem Kászoni szonba és úgy adtam el.

3. Az Kilyéni Unitárius pap lovát mikor loptad el?

Én nem loptam, hanem a mi napi meg kérdésemkor az fájdalom miatt mondtam.

4. Sz. Katolnáról miféle lovakot és mikor loptál?

Most közelebb aratás előtt Magyaros mellett voltunk Sátorral, onnat egy nap fel mentünk Pávára

SZIGETI Andráshoz mint hogy véle az előtt már Várhegyen meg ismerkedtem volt és ő biztatott...

SÁLvt Fond 28 Nr. act. 2/264. 4. lap füzet VIII. 14. old.

22. KOSZTANDI Péter vallomása a lólopásról

Sepsiszentgyörgy – 1810. október 9.

Elő állítatik KOSZTANDI Péter vagy Tsutsi a kit Dobritskának is hivatnak, akinek is következendőkbe jőnek elé Szeliden Vallomásai:

1. Kinek hivnak stb.

Énegem hivnak KOSZTANDI Péternek, hivnak Tsuttsinak és Dobritskának is.

Sátorral keringő Czigány vagyok Tkts generálisné cselédgye 24 esztendő,

Házás, 1 gyermekü, Oláh vallásu vagyok.

2. Mikor, hol és miért fogattattál el?

Most a közelebbi kedre viradolag három hete mult, hogy Kőrös Patakon el fogtak vala és a Biro Házához vittek, onan akkor el is szöktem az őrzők keze alól és ma egy hete önként a Mgs Udvarhoz mentem, onnan hétfőn ide hoztak és ma is it vagyok, fogtak volt el pedig azért, hogy Sz. Katolnán 3^{on} Lovakot

JÁNO Josival és Bátyámmal Rupával aratás előtt valamivel el Loptam vala.

3. Mitsoda szőrüek voltak azon lovak?

Egy deres, egy Pej, egy Barna.

4. Honnan indultatok azon Lovakért, ki háznál jártatok, mitsoda utasításból mentetek a Sz. Katolnai Határa s ki, meddig fizetett tüktököt?

Indultam a meg mondottakkal Magyarosrol én és Bátyám, Lo háton JÁNO Josi. Gyalog mentünk egygyüt Pávára a SZIGETHI Andráshoz ot nála ettünk, ittunk és a magunk lovait nála hattuk. Mü hárman gyalog SZIGETHI András pedig Loháton el mentünk a Sz. Katolnai Rét fejéig, SZIGETHI András egy gyeplőből s egy Kötőfékből hurkot Tsinált nekünk által adta és a megneveztem

lovakot ugy fogtuk meg...

6. Minek utánna meg fogtátok a Sz. Katolnai Lovakot, ki melyikre ült és elsőbben hol, mikor, mitsoda üdő tájba álotatok meg, ott mennyi időt mulattatok, onnat hova vitétek, hol, kinek adtátok?

Hogy megfогtuk a Lovakot Rupa Bátáym ült a Deresen, ésn a Barnára, JÁNO Josi pedig a pejen. És hárman mikor még hajnalodott, a három loval Magyarosra a Sátor elejibe leköttünk, ott kitsit mulattunk, el mentünk Rupával Dobolora a hol is TUSON Sigának Rupa a Derest 60 forintba hitelbe eladta, én pedig a Barnát egy Brasso fele utazo Emberel el tseréltem, a Pejt pedig SZIGETHI András a Sátorunktol el vitte egy pén nélkül.

SÁLvt Fond 28 Nr. act. 2/284. 2. lapfüzet VIII. 10. old.

23. Lopás

Réty – Sepsiszentgyörgy – 1810. november 28.

Alperesek: KOSZTANDIN Rupa és Péter Czígányok... bátorokdakt olyan nevezetes Lopásokat tenni, mellyeket a részre nem hajlo és a Ns Haza Törvénye szerint Itélő Biro Büntetlen nem hagyhat s által sem nézhet.

Nevezetesebb Panasztettei: A Sz. Katolnai rétről ezen esztendőben egy éjszaka három Lovakot el loptak, mellyek közül kettő... BAKK Mihály eő Kemie volt; ezen ki tett lopáson kívül vittek végbe több gonoszságokat akkor amidőn Uzonba Nemesi udvarházat felverni otan az sok drága portékákat magokkal el vinni bátrak voltak, mellyek egy része az Alperesnél meg találatott... Meg kívánnya azért hogy az Alperes

Desertusok mint az emberi Nemzetnek is nevezetesen Ezen Ns Haza Lakossainak mind eddig károokra és ártatlanokra az egész Hazában szerzte széjjel keringett Panasz tevők az élők közül Hohér által vagy örökre kiirtassanak vagy olyan tarto Árnyék alá rekesztessenek az holl ne legyen alkalmatosságok idejek és modjok a több Panasztételre és hogy található javaikból a károsok ki elégíttetni itéltessenek... vasba szegeztetvén hagytuk ahol Szentgyörgyön a közönséges fogságiban sok megtiltások közöt verettetések által mintegy kitsikart vallomásoknál fogva vigyáztak azon vallomásokra, melly szerint illeték volna azon Lovakot és el lopták, orozták volna...

Mi nézve az Uzoni Ház felverését is abból valami Portékáknak elrablásokat. Ezért mélyen fogadják az Alperesek... mert ők egyáltalában kitértek tőle, Uzonzont jó formáilag azt sem tudják, hol van, nem hogy

benne mulattak, innen valakinek házára rá menvén, abból Portékákat elloptak volna...

Melyek szerint úgy kell gondolkodni, hogy a lopást meg üsmerték és ki vallották önként az Alperek, hanem azt nem akarták meg vallani, hová tették a lovakot, s ezért kaptak egy kis ütést. S imár ebből nem következik semi erőltetés a dolog valóságára nézve.

SÁLvt Fond 28 Nr. act. 2/284. 1. lap füzet VIII. 3. old.

24. A középjaitaik panasza a cigányok vádjaiért

Középjaita – Barót – 1811. január 11.

Méltóságos Kirájbíró Ur!

Jelentjük alázatosan az Mgos K. biro Urnak hogy mostan Közép Ajtán lakozo faulsi Czigány TSÁMPÁS Josi nevezetű az... háztájával egyetemben Nihány esztendőök eltelése alatt kenyérrel tartottunk az most közelebről elenyészet esztendő December Holnap 14-ben Bölönben az Nemes... Fő s minden más rendű Al Tisztyei jelenlétek és hallásukra valamely panaszának ottan elő adása alkalmosságával indulatos szavaival nem állotta azt mondani, hogy az K. Ajtai lakosok Gazak 5 személyen kívül mind lopók, tolvajok volnának nagy gyalázatunkra és mind hogy magat is ki nem választotta s annál is inkább Néhány napok eltelével az mostan Közép Ajtán lévő... Végh fő Hadnagy Ur provokáltatván az Prov. Biroval újra fel kérdvén az Czigányt azon szavaí mondásáról hasonlilag az két falusi Birák egy hites ember előtt úgy ki mondván az 5 személyeket is ki nevezte az kik nem volnának Gazdák, ezek szerent itteni Közép Ajtán több mint 200 lovasok Possessor Nemes Közrendi Katonáság és Bestak vagyunk az 5 személyen kívül is az kik magunkot sze tolvaj sem lopóknak nem tudjuk, hanem ha ugyan annak nevezett bennünket egy rendelkezéseket és az falusi hivatalokat is nem vihettük mert nem illeti az Militiozus embereket ennél fogva ez igen nagy megsértődésünköt nem szenvedvén az eltölt Innepi napok előtt nem kívántuk ezzel alkalmatlankodni hanem ez dologért Instálunk az Mlgs K. biro Urnak méltoztassék oly rendelet alá vétetni hatalma szerént az ki Nevezett czigányt hogy nekünk az 5 Személyeken kívül lévő akar mi Kánya személyeknek akár mi névvel neve-

zendő lopásainkat, Törvénytelen orozásainkat kinek kinek valóságképpen ki adván reánk bizonyítsa egy 8^{ad} napok alatt s ha melyikünkre jön azon valóság akár Nemes ember, akár Katonáság vagy Provincialis Katona ennek mind azok kiki a maga competens előljárai által az hibájok szerint az leg keményeb büntetéssel büntetessenek nem ellenünk sőt akarjuk az Malitiozusokra nézve. Ezen kérésünknek késedelmezése az okon maradot ily hátra hogy az Közép Ajtai Birok egy néhány Militiosus személyeket az Számvetés alkalmosságát után egy két nappal bé jelentetünk Ts HENTER Dávid urnak írásban s az azok aránt leendő investigatiot mind addig várván az holott... mégis ezen dolog késedelmezik nem tudhatjuk mi okon. Azért méltoztasson azok arant is oly rendelést tenni hogy minekünk az kik Malitiozusoknak nem találatunk ne legyen szenvedésünk azoktolis, és had választassunk meg azoktol ne kellessék ily motsokban tovább maradunk, és az bépanaszoltunk Czigányt az ki világosan mint maga atyfia maga mellette levő Militiozusok oly szenvedés és büntetéssel mint érdemlik ők azt azon motskos szot melyet gyalázatunkra ki mondot vissza mondani azokra nézve az kik nem Malitiozusok az mi publikumunk előtt. Mely rendelkezéseit ez panaszunk arant midőn vártnak az meg sértődöttéknek Nevekben Méltóságos K. Biro Urnak

Maradunk alázatos szolgálai

MIHÁLY Samuel Biro MARTON György falusi jegyző DOMBI Istvan BENKŐ Ferenc NAGY György BENKŐ András SIMON Ferenc SZÓTS Daniel DOMBI Istvan SIMON Antal SIMON István SIMON Márton BENKŐ Ferenc KOSA György káplár

SÁLvt Fond 31 Nr. act. 304. 1. lap füzet VI. 119. old.

25. BERKI Teréz vallomása

Sepsiszentiván – 1812. július 1.

Io... Vagyok Létzfalvi, BERKI Terézinek hívnak, nem tudom hány esztendőök vagyok, Kálvinista vallású vagyok, Leány vagyok, Létzfalván az GYÁRFÁS Pál Ur cselédgye vagyok, fogtak el Ilyefalván az Brassai Ur Naoi Sokadalomkor, onnat hoztak ide Szt. Györgyre az Város Házához, fogtak el azétt akkor, hogy

itt Szt. Györgyön a BATOK Jozsef Uram szolgálójától egy Kender rikóját el loptam, és el adtam egy

Czigánnának cserébe, annál a Czigánnénál meg törvényeztek s Urat is advánő, hogy töllem cserélte.

2^a Hát a Magistratustol hogy szabadultál meg a Lopás dolgaért?

Ugy szabadultam meg hogy HAJDU Lázár azt mondotta nékem hogy már el mehet mert meg békéltet a rokojáról, alsobb dolgokrol jól Lakolok csak hogy itt a Lopott portékáid közül nékem egy gyots rokoját, edgy Fehér elő ryhát, edgy Batiz ruhát, edgy Selyem ruhát, egy gyöts Inget, mind ezekért nekem HAJDU Lázár fizetett 12 az Tizenkét Renes rosz pénzt, melyeket én is fizettem a BARTOK Josef szolgálójának az el lopott Ruhájáért békességbe az után HAJDU Lázár a vasat a lábamrol le vette, Feleségével edgyütt elkísére Lázár engemet a Tanorok kapuig, onnan mentem uram MEZEI Mikloshoz.

3^{ka} Azon portékákat melyeket HAJDU Lázárnak attál hol vetted?

Fél eszteneig Dálnokban LÁZÁR Imréné asszonnál lakván a gyots rokoját abbéli szolgálatomba adta, a gyots előruhát VÁRHEGYI Rebeka asszontol vettem, négyet fél Rénesen, a Batiz ruhát cseréltem Kőkösbe VANTSA BOKOR Leányától, Marjuszától ugyan egy Batiz Ruhával, a melyet Erdő Szt. Györgyön BERKI Lászlóné Néném adott volt, a Selyem Ruhát Loptam volt Szemerian ILYÉS Györgyné Gyalog Kantonánétol, amely meg is van a Ládámba... az Inget az anyám tsinálta volé... adtam még edgy kékes ruhát és edgy selyem ruhat melyeket Loptam Kis Borosnyon a selyem edgy Lovas Káplártol a másikat a szomszédgyából a gyots Rokoját edgyiket GÖDRI Mihálynétol a száazto rudrol vettem le Ilyefalván, s tántzolni mentem benne, a Másikot Dálnokba LÁZÁR Imréné asszony adta... a tarka ruháját edgyiket loptam F. Dobolybol. Loptam, nem tudom kitől, a másikot Papoltzrol nem tudom kitől, a Batiz Ruhát is loptam Papoltzon, de kitől nem tudom, a másikot ugyancsak Papoltzrol R Mestertől Loptam, a 3^{kot} Erdő Szt. Gyórról kaptam Berki Latziné nénémétől. A Selyem ruhát... Szemerjárom lop-tam, a 2^{dik} Selyem ugyan Erdő Szt. Gyórról Loptam de hogy kitől nem tudom. A 3^{dik} Selyem ruhát Somboron edgy háztol loptam el, a Selyem előruhát Papoltzon mestertől loptam.

SÁlvt Fond 28 Nr. act. 2/311. 3–4. lap füzet VIII. 41–46.

26. BERKI Teréz lopásai

Sepsiszentiván – 1812. július 1.

Az első alperes rab BERKI Tresi ez előtt még esztendővel fogva lévén a maga szelid vallomása szerint... meg jobbulhatását, de nem hogy meg kívánta volna magát jobbitani, sött a sok tselekedetekbe már annyira el merült hogy annak buborékolo ösvényei ki vetik, külömben abbol ki jönni nem szándékozték, hanem abban álhatatosan meg maradni s inkább meg rödzeni jobbnak tartja. Ezen fennebb nevezett és némi nemü képpen le festett erköltstelen országbo tolvaj első rab fogadtatott el...

maga szelid vallomása szerint Illyefalván az tegnapi Brassai sokadalom alkalmatosságával temérek sok Ház fel verte és tolvajlásaiért ugyanis S Szt. Györgyi Civis BARTOK Joseff szolgálójával lopott egy szőr rokollyát, Szemerjárom Illyés Györgytől egy tellyes ruhát Kis Borosnyorol egy Huszár Káplártól egy kékes ruhát, más selyem ruhát, ismét egy más a káplár szomszédjából, Illyefalván GÖDRI Mihálynétol a száraszto rudrol edgy gyolts rokollyát a melybe tántzolni ment. Fel Dobolybol egy tarka rikolyát, hasonlolog egy mást és egy kalapot. Papoltzrol egy batiz ruhát, más selyem előruhát, mást ismét lopott az oda valo mestertől; mellyek közül edgyet el adott egy fél kupa pálinkáért. Lopott Erdő Szt. Györgyről egy Sellyem ruhát, Szintugy Somborrol egy selyem ruhát, az apjától lopott 20 Rft Bankot és egy fekete sellyem ruhát...

SÁlvt Fond 28 Nr. act. 2/311. 1. lap füzet VIII. 37. old.

27. Lovakkal vándorolnak

Háromszék – Gubernium – 1812. október 31.

Nyilvánvalo példánkbol tapasztalván a k. fő Igazgato Tanács, hogy az új Parasztnak meg telepítetésekre, és rosz következesekkel telyes koborlásoknak el törlésére sok rendben ki adatott parantsolatok, közelebből pedig a fennebb mult 1808^{dik} esztendőbe Januariusnak 8^{dikától} az 8752, és viszont ugyan azon esztendőben a 8514. számok alatt közönségesen kihir-

detített utasító rendelkezések pontosan meg nem tartanak, sőt némely új parasztok privátusoktól vagy Földes Uraságok tisztjeitől nyert passualis Levelekkel – és csoportonként feles lovakkal vándorolnak, holott pedig a 8752 szám alatt felyebb datalt circuláris rendelkezésben... melyek szerént az új parasztnak lek helyéről más faluba, vag pedig még egy loval is szabad nem lehet, nyilván meg irattak. Meg hagyatott vala ugyanis, hogy egy új parasztnak is, a ki magát vagy aranyász mivoltáról a Kamarának passusával, vagy magának tulajdon a Földes urnak... nem legitimáltatja, hogy valóságosan meg telepedett és állandoul Ház tarto gazda legyen, egy Lovat sem, a ki pedig magát az iránt legitimáltatja, annakis egy Lonál többet tartani szabad ne legyen, ide nem értetvén a már egészen meg telepedett és a rendes Lovasok Számához tartozó s köz terheket viselő új parasztnak. Sőt ezeknek felette tapasztaltatik még az is, hogy némely Földes Uraságok Tisztjei új parasztnak Lakossáikat élelmekkel keresése véget is passuálják, kik az illetén Passualis Leveleknél fogva Oraszág szerente vándorolván a Felsőgesen meg határozatott Dominiciot tetemesen akadályoztatják, meg hagyatik annak okáért Kegyelmeteknek, hogy az illetén passualis Leveleket nem respektálván az ennél fogva vándorlo új parasztnak tüstént áristoltassák, és... a honnét valok utassítsák vissza a végre, hogy kérdőre vontatván a passus ado Személy illendő Törvényes büntetéssel meg fenytesssék. Melyek szerént a Felsőges meg határozatott új parasztnak domiciliatiojuk akadályainak minden részben valo el hárittatására kegyelmetek a fennebb citált circuláris rendelkezésekre oly további rendelkezéssel emlékeztetnek, hogy azoknak telyesítettésekre szorgalmatosan vigyázni, és azokat magok is pontosan telyesíteni tulajdon feleletyek alatt szoross Tiszti tulajdon feleletyek alatt szoross Tiszti kotelességnek esmerjék.

SÁLvt Fond 8 Nr. act. 1955. 1. lap füzet II.
107. old.

28. PETÁK Judit megszeplősítése

Papoc – 1813

Papoltzi Prov. KELEMEN György, azzal vádoltatván, hogy Sátorokban nyaralo Czigány Leányt PETÁK Judithot g. Szeplősítette volna; melly g. vizsgálvatván lett ezen

Határozás.

Ámbár a g. Szeplősített Személy is Személyesen elő állittatván g. kérdezett de semmi környüállást nem tudott elő hozni. Ellenben a bé panaszoltatott KELEMEN György Hitelesen költ és törvényesen bé bizonyította maga szelid voltát, jó erköltsőségét és jámbor maga viseletét. ez okon a V. Visitatio a bépanaszoltatott KELEMEN Györgyöt ártatlannak és tisztán declarálja, annyival inkább, hogy a g. Szeplősített Czigány PETÁK Judittal több más falukban lévő Czigány Legények is Cohabitzáltak.

Orbai széki vizitációs jegyzőkönyvek II/b
301. old. SZŐCS GAZDA Enikő szíves közlése.
külön lapon

29. BERKI Teréz büntetése

Sepsiszentgyörgy – 1813. március 4.

Ottan Raboskodo BERKI Therézia és MIKLOS Anis GÖDRI Mihályné mint Alperesek ellen lopás vétkeért folytatott és kegyelmetek által a Mulo Esztendő December 23^{dik} napján ide fel küldetett Criminális Keresetet meg vizsgálva a Királyi Feőkormányzo Tanács a Törvényes Generális Szék Tavallyi Esztendő December 16^{dik} Napján költ Itéletét Mellyben BERKI Theresit a Szék Tömlettzeben töltendő 2 Esztendőbei rabságra Angariánként 25 mind öszve 200 korbats ütésekre, és tanálato javaiból a Károsok kiélégittetésére ítélte, MIKLOS Anis pedig szabadon bocsátatik – határozta, az abban előszámlált okoknál fogva helyben hagyta.

Melly kegyelmetek a fell küldött Levelek vissza zárása mellett ki hirdetés és tellyesítésben vétel végett ezennel meg iratik...

SÁLvt Fond 28 Nr. act. 2/340. 7. lap füzet
VIII. 134. old.

30. Földbe ásott kunyhó

Kézdivásárhely – Árkos – 1813. július 14.

Az Árkosi tellyes Közösség panaszban jelentette közelebb vitelt. Brigadéros GÖDRY... Úr Ó Ngának, hogy P KÁLNOKI János eő NGos Nemes BENKŐ Joseffel a faluko kívüli földbe be ásott kunyhokban

bizonyos számu Tzigányokat tartván... ezeket onnan még eddig elő semmi nemü modon elköltöztetni ki nem eszközöltették, noha N. Tek. SZÉKELY Ferenc Urnak az iránt gyakor rendbeli panaszokat tettenek volt; amellyre nézve minthogy az efféle Tzigányoknak a falu sorában alkalmas épületekben valo Domicialtatások a Törvény által is meghatározottat, barátságosan kéri ezem Regiment... Hivaltal azon Tzigányoknak a mostani helyekről leendő el távolítások rendelése eránt bizonyos levén a panaszoló közönség fel adása szerint az a nevezetes okig, hogy azon Tzigányok magok... gazságokkal az erdőből a faluba le folyo patakot is meg tisztátalanították, mellynél fogva a vizet a falu italra nem fordíthatya, melly az egészség fenn tartása... ellenére lévén, tsak ezen egy pontbol is orvostathatóságok ki eszközöltessék.

SÁLvt Fond 8 Nr act. 2069. 1. lap f. II. 113. old.

31. A cigányokat védelmező úrasszony

Ürmös – Barót – 1813. szeptember 11.

Ma három vagy négy hete mikor tiszteletire valék Baroton és instaltam válaszáért mind hogy az vajdám meg veretésit vegye méltó tekintetben az mej is még edig mindsak annyiban maradt talán az rossz ember kimentegezte magát, de ez még nem elég nekem mert én ugy nem tarthatok cigánt ha én pátyát nem fogom az igazságban azért instalom ujaban is. Még sogorom méltotassék meg halgatni szemben mind az kettőt előttem is ha az én vajdám lehet hibás ugy maradjon azal az mint kapot ha pedig az másik ugy büntetődgyék az is, fizessenek fájdalmat is dolog elmulását az mej még most is nem dolgozhatik... ha én tsak anynyiban hagyom el pusztulnak a cigányim azt pedig bizony nem akarom inkább pusztuljon el az egész BENEDEK familija az ki verengező huntzfut imstalom utoljára is az sogorom méltotassék belétekinteni az dologban az mind job lehet ugy el igazítani, én fel megyek Josival mikor időt határoz a sogorom. Ezel az kedves Nénemet atyafiságoson tisztelném vagyok Edig kedves sogor uram alázatos szolgálója

MAURER Mária

SÁLvt Fond 31. Nr. act. 304. 5. lapfüzet VI. 127. old.

32. A verekedő cigányok között

BENEDEK bántalmazása

Miklósvár – Nagyajta – 1813. október 11.

Mü ide alább neveinket fel iratott Személyek adjuk Ezen szentenciális Levelünköt; a mi igaz hitünk szerént arrol hogy Ezen mostan folyo 1813^{dik} Esztendőben Szent Mihály hava 7^{dik} napján midőn a Mezőn dolgoztunk volna látók, hogy Nagy Lármával jönnek ki a Faluból a KOKOLOS... és BÁN nevezetü Tzigány; kiki minek utánna... el érkeztek volna, együtt verekedni kezdenék és BÁN... verni kezdé a KOKOLOS nagyobb fiát, ezel a kissebbik KOKOLOS fia meg futamodék, és ment hogy BENEDEK Joseff az ut mellet kendertt rakott szekerre, Isten nevére kérti kezdé BENEDEK Josefet, hogy ne hadná a Bátyát, mert BÁN meg akarja ölni, erre meg indula BENEDEK Joseff, s mijent oda érkezék mindjárt hozzáüte BÁN Benedek Joseffhez és a kezét meg is ütö, melyre BENEDEK Joseffis hozzá üte de tsak a Paltzajat tanálá BÁN Tzigánynak, és a mig edjüt küsködtek volna hátul kerekedék a KOKOLOS fia a Nadrágos s ugy meg üte BÁNt hogy mindjárt el esék és az Vér el lepé, még egy néhányat azután üte BÁNra a KOKOLOS fia de BENEDEK Joseff egy ujal sem bántotta egyiket is, hanem a Szekeréhez vissza méne, ezzel a Tzigányok is szélyel futának mely dolognak valóságos így létiről, mint fellyebb is a mi igaz hitünk szerént bizonyosságot teszünk Nemes Miklósvár Székben Nagy Ajtán a fen irt Esztendőben és Napon.

ANTAL István gy. Katona

DÉSI Marton gy. Katona

TÖRÖK Josefné

ZOLTÁN Istvánné

DARKO Mária

ZOLTÁN Kálári Hajadon

ZOLTÁN Mihály fel serdült

Én előttem FORRÓ Joseff Nemes Miklósvár Szék hites assessora előtt.

SÁLvt Fond 31 Nr. act. 304. 7. lap füzet VI. 129. old.

33. BERKI Teréz börtönbe zárása

Sepsiszentgyörgy – Besenyő – 1814. október 22.

Ezen folyó 1814^{dik} Esztendőben 8^{bernek} 22^{dik} Napiján az Háromszék közönséges Tömlötzében lévő Detenta Berki tresi elő állittatik a szelid kérdésekre.

ad 1^{num} Én vagyok Besenyei BERKI Tresi 24 Esztendő vagyok, Létzfalvi Tkös GYÁRFÁS Pál Ur cselédgye vagyok, hajadon leány vagyok – az el mult héten, szerdán Gidofalvára mentem egy Katona emberemnek Házához, a nevét nem tudom, ottan egy gy. Katona CSULAK nevezetű arestalt a fejemenm tévő Török keszkenőért, mivel tudtam, hogy hibás nem vagyok benne, egy Gidofalvi SZÓTS András nevű Harangozot meg fogadtam két R forintokkal hogy engemet hozzon Szent Györgyre, hogy a fjemen lévő Török Keszkenőnek Urat adgyam. A Szentgyörgyi Bótból is vásároltam volt egy egy ruhájának valo Kartont és kértem hogy adjon irást rolla hogy igaz pénzemen vásároltam, a melyről irást adott a Bótos. Onnan a Tömlötz Házhoz jöttem azon Gidofalvi emberrel edgyütt hogy Tkts Porkoláb Ur Leányátol is irást vegyek hogy maga tsinálta meg a rokojámot. Az alatt két idegen aszszony ide érkezett a Porkoláb Ur házához és azok egy veres tarka előruhát rajtam lévén meg ismerenek... Porkoláb Ur bétetete a Tömlötze.

SÁvt Fond 28. Nr. act. 2/340.10. lap füzet VIII. 138. old.

34. BERKI Terézia végső büntetése

Miklósvár – 1815. május 23.

Atyánkfíának Ujj Paraszt BERKI Teresia ellen külömb külömb Fejér Népi öltözetbéli lopásaiért intézett keresete... az Al Peres Miklosvárszékbe a NYIKA Péter leányával menti magát hogy tőlle vette volna némely részibe a kezínél található lopott portékát, de ez hivatalos tanussítás szerént ottan nem találtatván meg ellenben pedig az Al Peres még annál gyanusabbá tette magát, hogy mászszor is hasonló lopást tett, melyért ámbár büntetést szenvedett, de az nem használt, hanem újra magát belé elegyítette és a fenn iri NYIKA Péter Leányára tett fogása fundamentum nélkül valo, ezek törvényes büntetésit meg nem szüntetett lopásáért meg nem szüntetett lopásáért 3 holnapig a Szék Tömlötze-

ben őrzendő rabságra és annak ki telésivel 25 korbáts ütésekre ítéltetett.

SÁLvt Fond 28 Nr. act. 2/340. 13. lap füzet VIII. 130. old.

35. A cigányok megverték a bírókat

Miklósvár – Barót – 1815. június 5.

Méltóságó Király Biro Ur!

Kegyes Patronus Uram!

Jelentem Alázatosan a Miklosvári dolgot, honn a Birákat a Czigányok egyik mind a másik megtámadván erősen meg verték; a Bironak a fejét karját ütötték, de jobban vagyok. GYENGE Istvánnak az Hitesnek a fejét erőssen öszve rontották, de nem léssen halálos a hogy agyánál be hasadott a feje, karját oldalát öszve potyolták; DORKA Miklosnak is 3^{num} sebeket tettek a fejére, de ez fenn jár, másokra ütöttek eleget. Csendességben most olyan rendelést tesznek, hogy mind elő jönnek és akkor el fogatván mind fel küldetik Barotra. A Tüzzel valo fenyegetődést mind egy aránt tették a cigányok ugy azok... is a mellyek mind fogva vagynak. Baroton mondották a verekedést, pedig mind egy aránt tették tették amint a cigányok ugy a cigánynék is... A cigányok jovaít mind meg vizsgálván nintsen semmiek... a lovaikat az udvar előtte el vitte; Most a Groff méltóságos aszszony és Nagysága... fog mellettek, söt azt akarja, hogy mind elpusztuljanak a Száraz Ajtai goromba Emberek, indulatjukrol hogy a meg rontsoltakrol semmit nem tudtam; s mikor indították a dolgot akkor se semít mivel otthon se kaptak, minden hova többnyire Szolgálatban lévén velem nem igen szoktak Egyezni, söt inkább üldözöim valának ha lehetnének. Utánna futok ha Isten haza viszen és meg tudom, bizonyítsából nem botsátották bé Méltóságos ur johait...

alázatos szolgálja

KÓSA Dániel

SÁLvt Fond 31 Nr. act. 304. 4. lap füzet VI. 125. old.

36. TANDOR Ádám elismeri hazugságát

Sepsiszentgyörgy – 1815. augusztus 25.

Én Uzoni Sátoros cigány vagyok... Mgs Grof MIKES János Ur eő Nagysága Embere vagyok... nem

unitus Görög Vallást tartok, Házás, Két gyermekü ember vagyok...

Uraim nints drágáb a fejemnél, amit edig mondtam, mind Hazugság Nagyobb része, és most igazán meg mondom hogy Szeredán BAJKO Dániel Uzon mellé a Sátoromhoz jött s arra kért hogy Pénteken jo reggelre akár honnét Lopjak néki három jo Lovat, mert Szekeresnek szegődött, oda ki akar menni, fáradságomra ad 2 Rftot s roszt Lovat. Én a BAJKA Daniel szavára s kérésére csütörtökön elmentem Szatsva mellé abban sátorban levő KOSZTANDIN czigányhoz, a kit honn tanáltam fiával Jantsival együtt, meg beszéltem nékik hogy BAJKA Daniel kért meg, egyeztünk s elmentünk hárman: én KOSZTANDI János és a fia. Sötét estvére a Nagy Borosnyai határra s ottan a több marhák közül meg fogtunk két Szabadon Levő Kantza Lovakot: egy Fakot és egy Barnát, azon kívül egy Nyeregre lévő Sárga Kantzát ki Nyügöztünk... onnét egyenesen jöttünk Sebesen Szt. Györgyre az előbb is meg neveztem Házhoz BAJKA Danielhez, bé kéreztünk az Istálloba, azután bé-mentünk a Házba, maga honn nem lévén, a feleségitől Pálinkát kértünk, de nem adott, azután arra kértük, hogy a Lovakot senkinek ne mutassa meg, míg az ura haza nem jő, onnan hogy ki jöttünk a Házból öregebb KOSZTANDI János el ment haza, s én a fiával mentem meg nevezett Czigány sátorához a Város mellett lévő Pusztára s reggelig ott töltöttük az üdőt. Jo reggel el mentünk én, KOSZTANDI Jantsi, KOKI Josi s midőn a Patak Hidján mentünk keresztül, a Hidon tanálok CZURI Ádámot hogy jó a faluból, én hívám, hogy gyere sogor igyunk egy Pohar Pálinkát... minek utánna 4 fél fertály Pálinkát meg ittunk CZURI Ádámval össze veszem, valami adosságot kérvén töllem, holott és adossa nem voltam, hajba mentünk s ki kerekedvén az utcára az Inget egymásnak ki hasogattuk a Nya-kunkból, CZURI Ádám panasza ment s Biro Uram azért tetetett árestomba, ez által kerekedik ki az Étzakai Lo Lopás.

SÁLvt Fond 28 Nr. act. 2/506. 40–41. lapfüzet IX. 149–153. old.

37. TANDOR Rupa menekülése

Sepsiszentgyörgy – 1818. március 27.

(KOSZTANDIN Rupával) nem társalkodtam különben hanem egymás mellett laktunk Sátorba, az

elenyészett 1815^{dik} Esztendőbe Kapáláskor KOSZTANDI Rupa miat engemet is meg fogtak volt Szt. Györgyön azért hogy Szemerja felől jöttünk Lo hátan és mikor Szt Györgyön a Huszár Staab előtt jöttünk volna egy Csiki Huszár a Stab előtt meg ismerte a Lovat hogy Rupa KOSZTANDIN rajta ül, a Huszár Tolvajt kiáltott hogy fogjátok meg, mert az az én Lovam Csikból Lopták el Kettőt egy szeriben KOSZTANDIN Rupa Sebes Vágtatást megindult Keresztül a Városon az Olt fele, én utánna mentem Sebesen, a Huszár is utánunk gyalog és bé szaladtam Gy.Katona BAJKA Dánielhez Rupa KOSZTÁNDIN az Olt hidja felé elnyargalt a Huszár utánunk jött BAJKA Danielhez s engemet ESZTOJKA Bálint Czigánnyal vissza vitt a Stabhoz s mi ottan magunot meg mentettük mind hogy hibások nem voltunk a Csiki Lovak lopásában, azt tudom KOSZTANDIN Rupa öregebb TORDAI Ádámnak két lovat loptak volt Csikból egyik volt amelyen akkor KOSZTANDIN Rupa ült a mást nem tudom hogy hova tették, Rupa KOSZTANDIN más Lovak Lopásáért s hogy felverését tudom hogy volt S Sz György Tömletzébe nehány rendbe.

SÁLvt Fond 28 Nr. act. 2/568. 48. lapfüzet IX. 164–165. old.

38. TANDOR Rupa elfogatása lólopásért

Sepsiszentgyörgy – 1818. március 27.

Engemet fogadtatott el Nemes K(ézdí) Széki DIMÉNY István T. Király Biro Ur Imetsfalva mellett Sátorba lévén ott fogtak volt el ennek előtte amint emlékezem 9 vagy 10 Esztendőkkel.

KARDOS Rupával fogtak el és onan vittek GYÁRFÁS Király Biro Ur eleiben Létzfalvára HAVADI Samuel Porkoláb Ur idejében, innét a Szt Györgyi Tömlötzből egyszer fel kísértek Imetsfalvára ROSZTÁS Rupával együtt, onnan ismét vissza küldöttek s Esztendeig szenvedtem a Tömletzbe, 100 Páltza ütésekkel Szabadultam meg.

Másodszor is hol ki fogott el és miért?

Fogtak el Uzonba a BÉLDI Ur Házánál egyedül egy Magyarosi Ember fogattatott el egy vak Loért azért ültem a Szt Györgyöi Tömlöczbe Esztendeig és Kaptam 100 Paltzát s ugy Szabadultam idejében meg BORSAI Porkoláb idejében.

Harmadszor hol fogtak el s ki fogatott és miért?

Engemet fogatott el K. Vásárhelyen egy KOZMA nevű Szt Leleki Ember, két Lováért azt állítván hogy én loptam volna el K. Vásárhelyről kísértek Szt Katolnára DIMÉNY Király Biro Urhoz egy Lovammal együtt, ott vallattak a Lovakért hogy én Loptam volna el de én magamra nem vettem mivel nem loptam volt el.

Hát azt a Lovat hol vetted amellyel el fogtak s Király Biro Urhoz Késértek?

Én azt a Lovat vettem a mellyel a Király Biro Urhoz Kísértek el fogattatásom előtt egy héttel K. Vásárhelyen a meg neveztem KOZMA Ur cselédjeitől voltak az Áldomásba GOGA Pál Két fiával együtt Szt. Léleki Czigányok.

SÁLvt Fond 28 Nr. act. 2/568. 47. lap füzet IX. 161–163. old.

39. TANDOR Rupa megszökése a fogságból Sepsiszentgyörgy – 1818. március 27.

Szt. Katolnán a drága lovamot el vették s Késértek Gyalog Dálnokba a Prov. Birohoz s oda Lánzcra tettek a Kemencze lábához három Strasa Kivül az Ajton állot egy belől volt velem és egy öreg Aszony a Házba az öreg Aszony az ágyba el alut és én a belső Strásával meg egyeztem hogy engemet botsásson el, én magam az Lánzcot le vettem a Lábamrol, s Strása az Ablakot, amelyért adtam neki egy vászon által vettőt, abba volt egy Festékes 4 ing 2 Lábra valo, egy kop Pipa egy Rosa Szoknya Ujj, egy Karton elő ruha, két fekete Selyem ruha veress széllyű, az Strasa volt egy magyar Ember, de a nevit nem tudom, e szerint Szabadultam ki a Dálnoki arestomból.

SÁLvt Fond 28 Nr. act. 2/568. 47. lap füzet IX. 161–163. old.

40. Cigányok vásárba járása

Háromszék – Gubernium – 1819.

Azon szokás, mely szerént az Országos Vásárok alkalmatosságával minden ott jelelevő ujj parasztok a térnek 6 fr. taxat fizet, azért hozattatván inkább bé, hogy azáltal a kobarlo Czigányok a sokadalmakból, az hová mindenkor számaton egybe gyűlnek, és az hol

sok tolvajságokat szoktak volt elkövetni, elidegenitessenek, mint hogy már mostan az efféle esetek mindenütt a rendes adminisztráció és Elöljárók által szoktak meg akadályoztatni és a kártevők illendőül bünteteni, de ezen kívül a fennálló rendelkezések szerént nem tsak a Czigányok megtelepítették, de a határok és a közönséges Kintstárból fizetéseket vesznek, hogy ezen szokás, mely szerént aok az Országos vásároknak megjelenő ujj parasztoktól 6 fr. taxát szabtak venni, ezennel el töröltetvén kellették, annak eltörlését tegyék közönséggé, és szorossan ügyeljenek arra, nehogy ennek utánna... panasza ok adattassék.

SÁLvt Fond 8 Nr. act. 2780. 1. lap füzet II. 147. old.

(A családnevek majuszkulás kiemelését, beleértve az idézeteket, kötet szerkesztési szempontok indokolják. **Szerk. megj.**)

Köszönetnyilvánítás: A kutatásnak ezt a szakaszát, amelynek eredményeit itt közöltük, az Oktatási Minisztérium Határon Túli Magyarok Titkárságának a „Kontaktövezet 1999” kutatási programhoz nyújtott támogatása tette lehetővé. Ezúton is köszönjük.

**Date de arhivă referitoare
la țiganii din Trei Scaune,
din sec. XVII–XIX**

(Despre publicare)

Cercetările autorului din Arhivele Naționale din Sf. Gheorghe au scos la iveală numeroase documente din sec. XVII–XIX referitor la țiganii din zonă. Volumul întregului corpus al acestui gen de documente se așteaptă să fie multiplul celui publicat acum. Publicarea dorește să deschidă calea cercetărilor înrudite, prezentând date de arhivă dintre 1651–1819. Cercetarea continuă.

**Archival Data about the
Gypsies of Háromszék
between the 17th–19th
Centuries**

(About the publication)

The results of the investigation carried out at the National Archives in Sepsiszentgyörgy (Sf. Gheorghe) revealed many documents from the 17th–19th centuries about the Gypsies who had lived in this region. The material to be still revealed is far more than that. The present material includes documents dated between 1651–1819. The archival investigations will continue.

